

Sveriges pensioner 2006–2019

Allmän inkomstgrundad pension, tjänstepension
och privat avdragsgill pension

PENSIONS
MYNDIGHETEN

Innehåll

Sammanfattning	i
1. Inledning	1
1.1. Nyheter i årets rapport	1
1.2. Avgränsningar i data	2
2. Pensionsinbetalningar	4
3. Pensionsutbetalningar	7
4. Förvaltad pensionskapital	9
5. Pensionsskuld	11
6. Tjänstepension – en jämförelse av intjänande och utbetalningar	14
Referenser	17
7. Bilaga 1 Datakällor	18
Inkomstgrundad allmän pension	18
Tjänstepension	18
Definitioner och trygghandformer	18
Förvaltad tjänstepensionskapital	18
Premier och tekniska premier för tjänstepension	19
Utbetalningar av tjänstepension	19
Avdragsgillt privat pensionssparande	20
Förvaltad kapital och premier för avdragsgillt privat pension	20
Utbetalningar av privat avdragsgill pension	20
8. Bilaga 2 Tjänstepensionsplanerna	22
Tjänstepensionsplanerna	22
ITP – privatanställda tjänstemän	23
SAF-LO – privatanställda arbetare	23
KAP-KL/AKAP-KL – kommun- och regionanställda	23
PA 16 – för statligt anställda	25
9. Bilaga 3 Tjänstepensionskapitalet	26
Tjänstepensionskapitalet och avtalsområde	27
Privatanställda tjänstemän	27
Privatanställda arbetare	27
Anställda inom kommuner och regioner	27
Statligt anställda	28
10. Bilaga 4 Privat pensionssparande	29

Sammanfattning

De samlade beloppen för pensionerna i Sverige fortsätter att växa. Det totala förvaltade pensionskapitalet uppgick till 6 900 miljarder kronor 2019. Både in- och utbetalningarna har ökat och uppgick till 549 miljarder kronor respektive 487 miljarder kronor 2019. Samma år summerade den samlade pensionsskulden till 15 600 miljarder kronor.

Rapporten ger en övergripande beskrivning av hur de samlade pensionsbeloppen har utvecklats i Sverige under perioden 2006–2019.

Det förvaltade pensionskapitalet inom den allmänna inkomstgrundande pensionen, tjänstepensionen och den avdragsgilla privata pensionen summerar till 6 900 miljarder kronor den 31 december 2019. Det kan jämföras med Sveriges BNP samma år som uppgick till 5 021 miljarder konor. Pensionskapitalet har ökat med cirka 939 miljarder kronor sedan föregående år och realt med cirka 3 770 miljarder kronor sedan 2006. Det förvaltade kapitalet inom den allmänna pensionen utgjorde 46 procent av det samlade pensionskapitalet 2019, varav buffertkapitalet i inkomstpensionssystemet och kapitalet i premiepensionen utgjorde 23 procentenheter vardera. Kapitalet i tjänstepensionen och de privata pensionerna utgjorde cirka 49 procent respektive 5 procent av det samlade pensionskapitalet.

De totala inbetalningarna, det vill säga de allmänna pensionsavgifterna, tjänstepensionspremierna och sparandet i de privata avdragsgilla pensionssparformerna har tillsammans ökat realt under perioden 2012–2019 från 425 miljarder kronor till 549 miljarder kronor. De samlade pensionsavsättningarna motsvarade närmare 11 procent av 2019 års BNP. Pensionsavgifterna till den allmänna pensionen, inkomstpensionen och premiepensionen, utgjorde cirka 53 procent respektive 8 procent av de totala avsättningarna under 2019 medan tjänstepensionen motsvarade 39 procent. Inbetalningarna till avdragsgill privat pensionsförsäkring summerade till 1,7 miljarder kronor för 2019. Inbetalningarna till det avdragsgilla privata pensionssparandet har minskat kraftigt sedan 2014 beroende på att regeringen reducerade avdragsutrymmet 2015 för att året därpå slopa avdragsmöjligheten helt för personer som har tjänstepension i sin anställning, vilket berör cirka 90 procent av de anställda 2019.

De samlade pensionsutbetalningarna har ökat från 266 miljarder kronor 2006 till 487 miljarder 2019. I slutet av 2019 utgjorde inkomstpensionen 65 procent av de totala pensionsutbetalningarna. Utbetalningarna av premiepensionen är fortsatt låga och uppgick till drygt 2 procent av de samlade pensionsutbetalningarna. Motsvarande andelar för tjänstepension och privat pension var 28 procent respektive 6 procent. Utbetalningarna av allmän inkomstgrundad pensionen har ökat realt sedan 2006 med 57 procent. Utbetalningar av tjänstepensionen och privat pension har ökat med 53 procent respektive 46 procent.

I årets rapport har vi även beräknat den samlade pensionsskulden. Den uppgick till 15 600 miljarder kronor 2019, det vill säga drygt tre gånger samma års BNP. Pensionsskulden i det allmänna inkomstpensionssystemet var närmare 11 000 miljarder kronor 2019 och utgjorde 70 procent av den samlade skulden. Samma år var pensionsskulden i tjänstepensionssektorn 4 200 miljarder kronor eller cirka 27 procent av den samlade skulden. Motsvarande siffror för pensionsskulden i privat pension var 367 miljarder kronor respektive 2 procent. Tabell 1 nedan sammanställer beloppen för Sveriges pensioner 2019.

Tabell 1 Sveriges pensioner, i miljarder kronor och som andel i procent av BNP, 2019

	Inbetalningar	Utbetalningar	Kapital	Pensionsskuld
Allmän pension	334	326	3 152	10 986
-inkomstpension	289	315	1 596	9 454
-premiepension	45	11	1 556	1 556
Tjänstepension	213	134	3 392	4 239
-pensionsförsäkring	183	-	3 392	3 392
-ej pensionsförsäkring	30	-	-	846
Privat pension	2	27	367	367
Summa	549	487	6 911	15 592
Andel av BNP	11%	10%	138%	311%

Tabell 2 Sveriges pensioner, som andel av totalen för in- och utbetalningar, kapital samt pensionsskuld, 2019

	Inbetalningar	Utbetalningar	Kapital	Pensionsskuld
Allmän pension	61%	67%	46%	70%
-inkomstpension	53%	65%	23%	61%
-premiepension	8%	2%	23%	10%
Tjänstepension	39%	28%	49%	27%
-pensionsförsäkring	33%	-	49%	22%
-ej pensionsförsäkring	5%	-	-	5%
Privat pension	0,4%	6%	5%	2%
Summa	100%	100%	100%	100%

Not 1: Uppgifterna i tabellen baseras på tabell 1.

Att de samlade in- och utbetalningarna av pensioner och det samlade pensionskapitalet har ökat över tid beror på den växande befolkningen och på den växande ekonomin. Tjänstepensionens andel av de samlade pensionsinbetalningarna har ökat över tid vilket indikerar att tjänstepensionens betydelse i pensionssystemet och i samhället sannolikt kommer bli större framöver.

1. Inledning

I denna rapport ger Pensionsmyndigheten en samlad bild av de övergripande pensionsbeloppen i Sverige 2019 och hur beloppen har utvecklats realt sedan 2006. Det är beloppen över årliga avsättningar, utbetalningar, förvaltad pensionskapital samt pensionsskuld för pensionsdelarna allmän inkomstgrundad pension, tjänstepension och privat pension som vi redovisar. Beloppen i rapporten är uttryckta i 2019 års priser, om inget annat anges. Myndighetens syfte med beskrivningen är att bidra till statistik som ger en bild av storleken på de samlade pensionsbeloppet i Sverige. Genom att relatera beloppen till Sveriges bruttonationalprodukt (BNP) ger vi också en indikation på pensionens betydelse i samhällsekonomin.

Orsaken till att vi år 2021 publicerar en rapport med statistik per den sista december 2019, och inte 2020, är eftersläpningen i taxeringsuppgifterna över utbetalda tjänstepensioner.

1.1. Nyheter i årets rapport

Rapporten är årligt återkommande och statiken över Sveriges pensioner har publicerats varje år sedan 2011. Det som är nytt i årets version är att i statistiken över premiebeloppen för tjänstepensioner ingår en så kallad teknisk premie¹ dels för de förmånsbestämda pensionerna inom kommun- och regionsektorn och dels för pensionsutfästelser som tryggas via kreditförsäkring inom den privat tjänstepensionssektorn.² Teknisk premie för statligt anställda tjänstemän ingår sedan tidigare år. Uppgifterna om teknisk premie för kommun- och regionsektorn sträcker sig från och med 2008 och framåt. Vi får uppgifterna från Sveriges kommuner och regioner (SKR). Våra uppgifter om tekniska premier för pensionsutfästelser som tryggas via kreditförsäkring sträcker sig tillbaka till 2012. Det rör sig främst om förmånsbestämda tjänstepensioner inom de privata anställda tjänstemännens ITP2-avtal men även andra avtalsområde ingår. Vi får uppgifterna från PRI Pensionsgaranti. Tekniska premier för de statligt anställda hämtar vi från Statens tjänstepensionsverks (SPV) årsredovisningar.

¹ Teknisk premie är en fiktiv premie som är tänkt att motsvara en premie. En förmånsbestämd pension som tryggas på annat sätt än genom pensionsförsäkring, till exempel genom beskattningsrätten, betalar man inte pensionspremier för. Men man kan beräkna hur mycket arbetsgivaren skulle ha behövt betala i premie för den förmånsbestämda pensionen om den hade varit premiebestämd, det vill säga en fiktiv premie eller en teknisk premie. Med hjälp av teknisk premie kan vi få en bättre uppfattning om hur mycket den arbetande befolkningen i Sverige tjänar in till tjänstepension.

² Istället för att köpa en pensionsförsäkring för att ge den anställda en tjänstepension kan arbetsgivaren låta kapitalet arbeta inom företaget tills det är dags att betala ut tjänstepensionen. Arbetsgivaren gör då pensionsavsättningar i balansräkningen men för att det skattemässigt ska anses vara en pensionsavsättning måste beloppet kreditförsäkras. Kreditförsäkring innebär att de anställdas tjänstepensioner är garanterade. Om företaget kommer på obestånd säkerställer kreditförsäkringen att pensionsutfästelserna uppfylls.

Nytt i årets rapport är också att vi redovisar utvecklingen av pensionsskulden inom kommun- och regionsektorn, den statliga sektorn och den privata sektorn. Dessa uppgifter får vi från SKR, PRI Pensionsgaranti respektive SPV, även här med olika längd på tidserierna. Vi visar även skuldutvecklingen för den allmänna inkomstpensionen.

Ytterligare en nyhet i årets rapport är att statistiken över det så kallade individuella pensionssparandet (IPS) är begränsad från och med 2019. Förklaringen är att Sveriges riksbank, som tidigare tagit fram statistiken för sparande och kapital för IPS, har valt att inte längre ta fram statistikuppgifter över sparformen. Däremot ingår sparande och kapital inom IPS i vår statistik för tiden fram till och med 2018. Det är Skatteverket som hämtar in uppgifter över utbetalningar av IPS och därför kommer IPS även framgent att ingå i vår statistik över pensionsutbetalningar.

1.2. Avgränsningar i data

Den inkomstgrundade allmänna pensionen utgörs av inkomstpension, tilläggspension och premiepension. Inkomst- och tilläggspensionen är ett fördelningssystem med en kapitalbuffert (AP-fonderna). Denna buffert ingår i rapportens statistik över förvaltad kapital. Premiepensionen är däremot ett fullt fonderat premiereservsystem där det förvaltade kapitalet representeras av försäkringstillgångar, så som fondförsäkring, traditionell försäkring och den tillfälliga förvaltningen. De data som ligger till grund för allmän pension är baserade på uppgifter från Orange rapport (Pensionssystemets årsredovisning).³

Det finns ingen myndighet som har statistikansvar för tjänstepensioner. Uppgifterna om tjänstepensioner är därför hämtade från flera olika källor. I bilaga 1 redogör vi för de datakällor som rapporten baseras på.

Beloppen för tjänstepensioner är ungefärliga i rapporten eftersom vi i vissa fall saknar underlag när pensionsutfästelser har tryggats på annat sätt än genom pensionsförsäkring. I de flesta fall är det uppgifter om avsättningar och kapital för förmånsbestämda tjänstepensioner som tryggats genom överföring till pensionsstiftelse. Beloppen är i sammanhanget troligen små eftersom vi numera har uppgifter om teknisk premie för de pensionsutfästelser som görs inom ramen för de privatanställda tjänstemännens ITP2 och inom kommun- och regionsektorn.

När det gäller statistiken över utbetalda tjänstepensioner är uppgifterna nära nog kompletta för alla trygghandformer, men det är inte möjligt att se vilka utbetalningar som kommer från respektive trygghandform och respektive avtalsområde. Uppgifterna om tjänstepensionsutbetalningar kan innehålla

³ | Pensionsmyndighetens årliga redovisning av pensionssystemet "Orange rapport – pensionssystemets årsredovisning", redovisas uppgifterna enbart för det senaste året. Rapporterna finns på Pensionsmyndighetens hemsida, <https://www.pensionsmyndigheten.se/statistik-och-rapporter/Rapporter/arsredovisningar>.

även andra belopp än ålderspension, till exempel kan utbetald efterlevandepension ingå.

Med privat pensionssparande avser rapporten det avdragsgilla privata pensionssparandet och det omfattar traditionell pensionsförsäkring, pensionsförsäkring i fonder och individuellt pensionssparande (IPS) som är utan försäkringsinslag. Statistiken underskattar i viss utsträckning det privata pensionssparandet. Det beror på att pensionskassorna i sin rapportering inte särskiljer uppgifterna om premier för privata pensionsförsäkringar och tjänstepensioner utan båda redovisas som tjänstepensionspremier. Det beror också på att eventuella avsättningar till och kapitalet inom IPS inte längre ingår i rapportens statistik. Orsaken till det nämns ovan i inledningen.

Uppgifterna för de olika pensionsdelarna allmän pension, tjänstepension och privat pension i rapporten är inte alltid jämförbara över tid, eftersom underlagen har ändrats vissa år. I bilaga 1 ger vi en övergripande bild av de svagheter som finns i rapportens dataunderlag.

2. Pensionsinbetalningar

De årliga pensionsinbetalningarna har ökat över tid och uppgår till 549 miljarder kronor för 2019 (535 miljarder kronor för 2018), se figur 1. Beloppet motsvarar cirka 11 procent av 2019 års BNP.⁴ Inbetalningarna utgörs av pensionsavgifter till inkomst- och premiepensionen, premier och tekniska premier till tjänstepensioner och premier för privata pensionsförsäkringar.

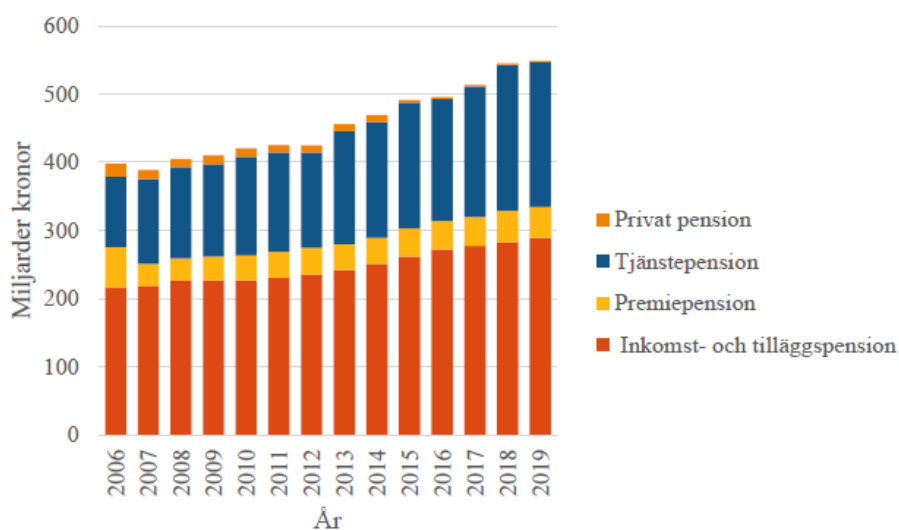
I kronor räknat har inbetalningarna till den allmänna inkomstgrundade pensionen ökat mest sedan 2006. I slutet av 2019 uppgick dessa inbetalningar till 334 (329) miljarder kronor, varav 45 (45) miljarder kronor avsåg inbetalningar till premiepensionen. Pensionsavgifterna till inkomst-/tilläggs pensionen utgjorde 53 procent av det samlade intjänandet, medan motsvarande avgifter för premiepensionen var cirka åtta procent. Notera att i pensionsavgifterna för allmän pension ingår bland annat barnårsrätter och studierätter men inte rätt till garantipension.⁵

Figur 1 nedan visar de sammanlagda pensionsinbetalningarna för perioden 2006–2019.

⁴ 2019 års BNP uppgick till 5 021 miljarder kronor.

⁵ Rätten till garantipension baseras bland annat på antalet bosättningsår i Sverige.

Figur 1 Totalt inbetalda pensionsavgifter, premier, tekniska premier och sparbelopp per den 31 december, i 2019 års priser

Källor: Se bilaga 2 Datakällor. Not 1: Det relativt höga beloppet för premiepensionen 2006 beror på att detta år gjordes en ändring av de administrativa rutinerna vid årsskiftet. Justeringen medförde en fördubblad redovisning av premieinkomsterna 2006 i Orange rapport.⁶ Not 2: Premier för tjänstepensionsförsäkringar ingår under hela perioden, likaså teknisk tjänstepensionspremie för statligt anställda. Teknisk premie för förmånsbestämda tjänstepensioner i kommun- och regionsektor ingår från och med år 2008 medan teknisk premie för kreditförsäkrade pensionsutfästelse, till största delen förmånsbestämd ITP 2, ingår i tjänstepensionsbeloppen från och med 2012. Not 3: De större förändringarna i teknisk premie för Kommuner och regioner 2011 och 2013 kommer främst av ändrade diskonteringsräntor. Räntesänkningarna gjordes i enlighet med de antagna riktlinjerna och avsåg åren 2012 respektive 2014 men tillämpades i redovisningen året innan. Not 4: Tjänstepensionskassor erbjuder även avdragsgillt privat pensionssparande men premierna för denna sparform ingår i beloppen för tjänstepensionspremier. Not 6: Inbetalningar till IPS ingår i statistiken över privat pension till och med 2018 men inte därefter.

⁷ Från och med 2020 är den tidigaste uttagsåldern 62 år. Höjningen berör dem som är födda 1959 och senare.

Premierna och de tekniska för tjänstepensioner beräknas till 183 (181) miljarder kronor respektive 30 (29) miljarder kronor för 2019. Sammanlagt utgör de 39 procent av de totala pensionsinbetalningarna detta år och har ökat från 33 procent sedan 2012. Utvecklingen av premierna är starkt kopplad till utvecklingen på arbetsmarknaden, när det är högkonjunktur är det fler som är aktiva på arbetsmarknaden och som därmed tjänar in till tjänstepension.

Nysparandet i det avdragsgilla privata pensionssparandet uppgick till cirka 1,7 (1,9) miljarder kronor 2019. Nysparandet är relativt oförändrat sedan föregående år men har minskat under senare år, till exempel uppgick nysparandet realt till 10 miljarder kronor 2014. Nedgången förklaras av att avdragsrätten sänktes under 2015, från 12 000 kronor per år till 1 800 kronor per år, för individer som tjänar in till tjänstepension, det vill säga för majoriteten av spararna. Vidare slopades avdragsrätten helt för samma grupp individer från och med årsskiftet 2015/2016. Det är alltså möjligt att pensionsspara privat med avdragsrätt för personer som inte har tjänstepension i sin anställning eller är egenföretagare. Från och med 2019 ingår inte uppgifter om individuellt pensionssparande (IPS) i statistiken. Det beror på att Riksbanken som tidigare har hämtat in uppgifterna har valt att inte längre göra det. Däremot ingår IPS i rapportens statistik över inbetalningar för åren fram till och med 2018.

3. Pensionsutbetalningar

De sammanlagda pensionsutbetalningarna ökade realt från cirka 313 miljarder kronor 2006 till 487 (467) miljarder kronor 2019, se figur 3. Utbetalningarna 2019 motsvarade närmare 10 procent av samma års BNP.

I kronor räknat står den allmänna pensionen för den största ökningen under perioden. Under 2019 betalades cirka 326 miljarder kronor ut i inkomstgrundad allmän pension, varav premiepensionsutbetalningarna uppgick till närmare 11 miljarder kronor. Utbetalningarna av de allmänna inkomstgrundande förmåner har ökat med 57 procent sedan 2006. De inkomstgrundande pensionsförmåner kan börja betalas ut tidigast från 61 års ålder.⁷

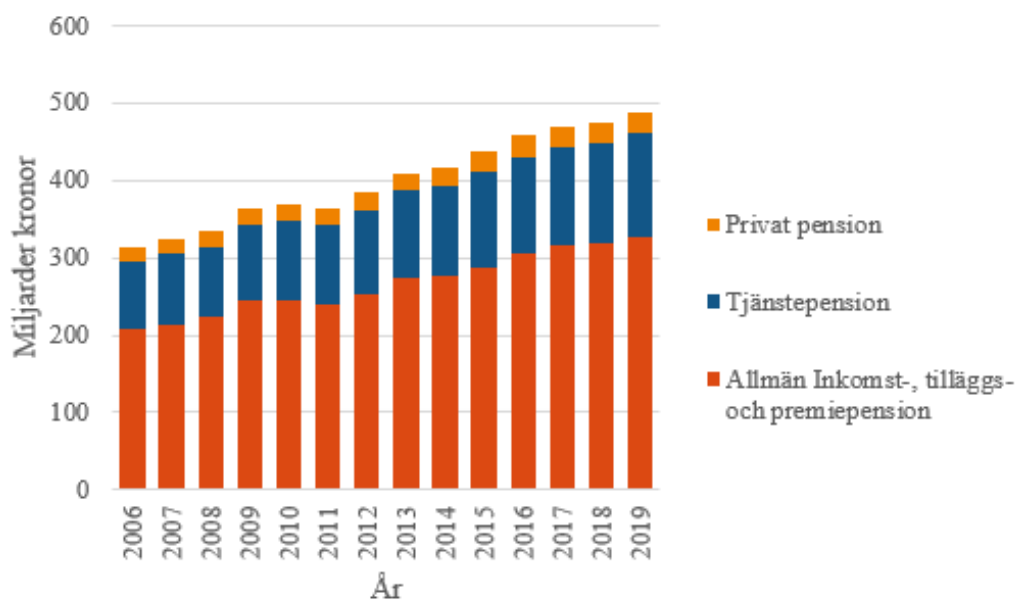
Det betalades ut 134 (127) miljarder kronor i tjänstepension under 2019. Tjänstepensionerna utgjorde 28 (27) procent av de sammanlagda utbetalningarna och har legat kring den andelen de flesta år sedan 2006. Det utbetalda tjänstepensionsbeloppet har ökat med 53 procent sedan 2006. Tjänstepensioner kan enligt lag betalas ut från 55 års ålder men avtalsparterna kan avtala om en högre första utbetalningsålder.

Utbetalningarna från de avdragsgilla privata pensionerna har ökat något jämfört med föregående år och uppgick till 27 (26) miljarder kronor 2019. Det utbetalda beloppet från privat pension har ökat med 46 procent sedan 2006. Individen kan påbörja uttag av privat pension från det att han eller hon har fyllt 55 år.

Figur 2 visar de sammanlagda pensionsutbetalningarna för perioden 2006–2019.

⁷ Från och med 2020 är den tidigaste uttagsåldern 62 år. Höjningen berör dem som är födda 1959 och senare.

Figur 2 Totalt utbetalda pensioner per den 31 december, i 2019 års priser

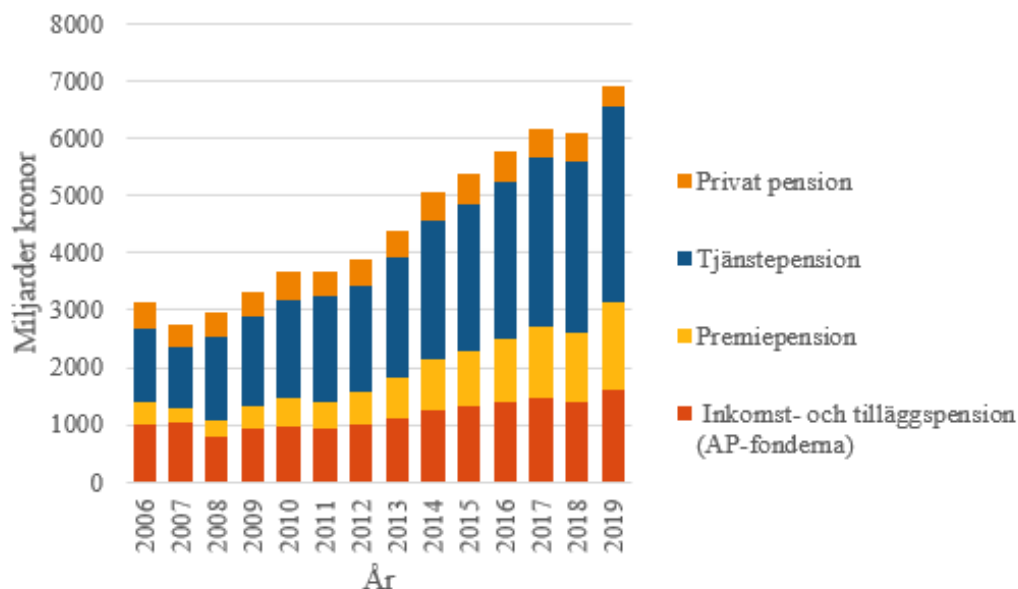
Källor: Statistiska centralbyrån (SCB), se och rapportens bilaga 1 Datakällor. Not 1: Beloppen för utbetalda tjänstepensioner och avdragsgillt privat pensionssparande inkluderar personer som är 55 år eller äldre. Not 2: Eventuella utbetalningar av IPS ingår i figuren eftersom beloppen baseras på Skatteverkets kontrolluppgifter.

4. Förvaltad pensionskapital

Det samlade pensionskapitalet för Sveriges pensioner beräknas uppgå till 6 900 miljarder kronor i slutet av 2019 (6 000 miljarder kronor), och överstiger samma års BNP med cirka 1 879 miljarder kronor.⁸ Det samlade kapitalet utgörs av buffertfonden i inkomstpensionssystemet, av kapitalet i premiepensionssystemet och i tjänstepensionens pensionsförsäkringar samt av kapitalet i privat avdragsgill pensionsförsäkring, nedan kallad privat pension. Kapitalet har ökat realt med närmare 3 800 miljarder kronor sedan 2006. Ökningen har i stort sett varit kontinuerlig över tid, med undantag för ett fåtal år, se figur 3 nedan. En betydande andel av pensionskapitalet är placerat i aktier och de förändringar som återspeglas i figuren beror i första hand på hur den svenska och de internationella aktiemarknaderna har utvecklats.

Figur 3 visar det sammanlagda pensionskapitalet för perioden 2006–2019. Det förvaltade kapitalet inom inkomstpensionssystemet, det så kallade buffertkapitalet, var 1 596 miljarder kronor och premiepensionskapitalet 1 556 miljarder kronor. Det förvaltade kapitalet i tjänstepensionsförsäkringar och privata pensionsförsäkringar uppgick till 3 392 miljarder respektive 367 miljarder kronor i slutet av 2019.

Figur 3 Totalt förvaltad pensionskapital per den 31 december, i 2019 års priser

Källor: se bilaga 1 Datakällor. Not 1: IPS ingår i kapitalet över Sveriges pensioner fram till och med 2018 men inte därefter.

⁸ 2019 års BNP uppgick till 5 021 miljarder kronor.

Buffertkapitalet utgör 23 (23) procent av det samlade pensionskapitalet och premiepensionens andel utgör också 23 (20) procent. Som andel av det förvaltade kapitalet inom det allmänna pensionssystemet har premiepensionskapitalet ökat till 49 (46) procent 2019. Premiepensionskapitalets betydande andel beror på att premiepensionssystemet är ett helt fonderat premiereservsystem medan inkomstpensionssystemet är ett fördelningssystem där det förvaltade kapitalet utgörs av buffertkapitalet i AP-fonderna.^{9 10}

Tjänstepensionskapitalet uppgick till 3 400 (2 900) miljarder kronor under 2019. Det motsvarar närmare 68 procent av det årets BNP. Under de senaste 10 årsperioden har det beräknade tjänstepensionskapitalet utgjort 48–50 procent av det samlade pensionskapitalet.¹¹ Notera att det enbart är kapital för tjänstepensionsförsäkringar som avses här, eventuellt kapital för andra trygghandformer är inte inkluderade.

Det samlade kapitalet för privat avdragsgill pension minskade till 367 (476) miljarder kronor 2019 och uppgick till cirka 7 procent av samma års BNP. Den kraftiga minskningen beror huvudsakligen på att uppgifter om IPS ingår i vår statistik fram till och med 2018 men inte från och med 2019. Statistiken för privat pensionskapital 2019 omfattar alltså enbart kapitalet för privat avdragsgill pensionsförsäkring.

Det finns uppgifter om förvaltad kapital för tjänstepensionsutfästelser som tryggas på annat sätt än genom pensionsförsäkring även om dessa uppgifter inte ingår i statistiken ovan. Baserat på en enkätundersökning uppskattar SKR att kommunernas och regionernas förvaltade pensionskapital uppgick till cirka 87 miljarder kronor 2019, varav regionernas kapital utgör närmare 70 procent. De tre största regionerna, Stockholm, Skåne och Västra Götaland, har inte pensionsportföljer och ingår alltså inte i enkätsvaren.¹²

⁹ Ett fördelningssystem kännetecknas av att det saknas juridiska eller andra krav eller ambitioner om att hålla tillgångar motsvarande pensionsåtaganden. Det innebär bland annat att de inkomstpensioner som Pensionsmyndigheten betalar ut under ett år mer eller mindre finansieras genom den pensionsavgift som betalas in samma år.

¹⁰ Buffertkapitalet i Första – Fjärde och Sjätte AP-fonderna används för att utjämna under- eller överskott som uppstår när beloppet för de samlade pensionsutbetalningarna överstiger eller understiger samma års inbetalade pensionsavgifter. De årliga beloppen för utbetalning av inkomst- och tilläggs pensionerna utgör sedan några år tillbaka cirka 21 procent av buffertkapitalet.

¹¹ I beräkningarna av tjänstepensionskapital ingår enbart de pensionsutfästelser som tryggas genom pensionsförsäkring. Utfästelser tryggade genom kreditförsäkring, överföring till pensionsstiftelser eller genom kommuners, regions och statens beskattningsrätt ingår inte i våra beräkningar.

¹² Kapitalet i pensionsportföljerna är inte öronmärkt utan de kan användas för att finansiera kommunernas och regionernas verksamheter. De största regionerna avsätter inte medel i pensionsportföljer utan investerar istället skatteintäkterna i den regionala verksamheten. I båda fallen är det beskattningsrättens som tryggar de framtida pensionsutbetalningarna.

5. Pensionsskuld

Pensionsskulden visar hur mycket pension som har utlovats, det vill säga hur mycket kapital som behövs i dag för att kunna infria löftena om pension i framtiden.¹³ Figur 4 nedan visar utvecklingen av dessa pensionslöften för perioden 2012–2019. Notera att tjänstepensionsutfästelser tryggade i pensionsförsäkringar och privat pension ingår i beloppen. För dessa pensionsdelar har vi dock gjort ett förenklat antagande om pensionsskulden, att den är lika stor som livförsäkringsbolagens och tjänstepensionskassornas förvaltade pensionskapital för pensionsförsäkringar.¹⁴ Syftet är att ge en helhetsbild av hur mycket kapital som behövs idag för att kunna betala ut den framtida pensionen.

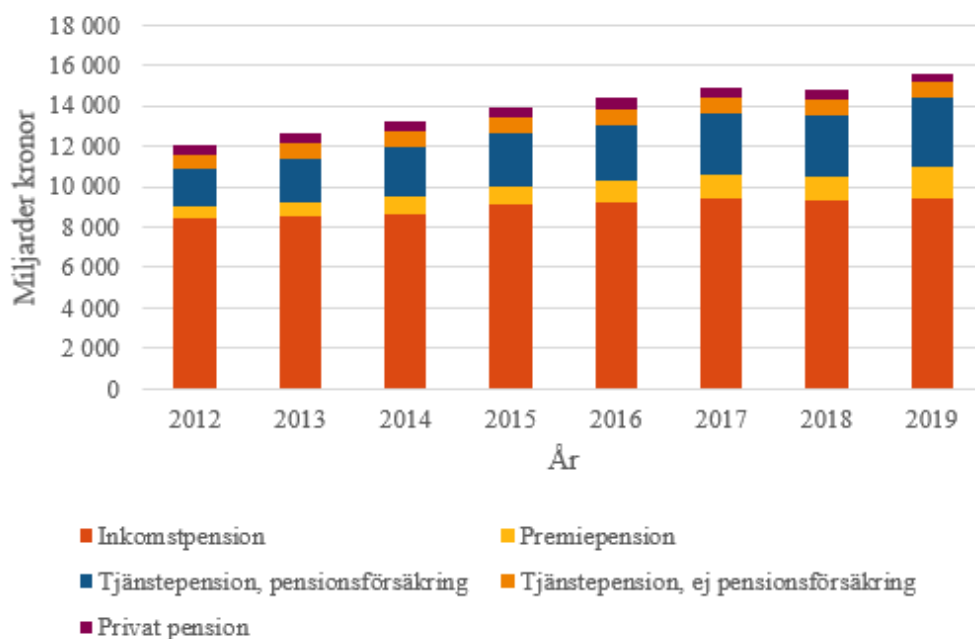
Den samlade pensionsskulden uppgår till 15 600 (14 800) miljarder kronor 2019, vilket motsvarar 311 procent av det årets BNP. Skulden har ökat med 29 procent sedan 2012.

Pensionsskulden i det allmänna pensionssystemet uppgår till närmare 11 000 (10 500) miljarder kronor 2019 och utgör 70 procent av den samlade skulden. Andelen har minskat något under perioden, den uppgick till 75 procent 2012. Pensionsskulden i inkomstpensionssystemet utgör den övervägande delen av pensionsskulden i det allmänna pensionssystemet. Dess andel har dock minskat under perioden, från 94 procent till 86 procent. Premiepensionssystemets andel har i motsvarande utsträckning ökat under perioden, från 6 procent till närmare 14 procent.

¹³ Pensionsskulden för allmän pension och tjänstepension är en aktuariell beräkning av nuvärdet av de pensioner som har utlovats. Gemensamt för de aktuariella beräkningarna är att de innehåller antaganden om dödlighet som påverkar sannolikheten för att en pension ska betalas ut och antaganden om den ränta som används för att diskontera de framtida kassaflödena till ett värde idag. Dessa antaganden skiljer sig i regel åt mellan olika försäkringsgivare och mellan olika sektorer. I rapportens statistik av pensionsskulden tar vi inte upp skillnaderna i de olika försäkringsgivarnas antaganden. Notera att rapportens uppgifter om pensionsskulden är exklusive löneskatt.

¹⁴ Likaså ingår återbäringen i traditionell försäkring i beloppet för pensionsskulden. En del förmånsbestämda tjänstepensionsutfästelser tryggas via avgiftsbestämd pensionsförsäkring, och då är det arbetsgivaren som är den försäkrade och inte arbetstagaren. I dessa fall kan avgiften placeras i en traditionell försäkring, så som exempelvis Alecta gör inom ramen för ITP 2. Den eventuella återbäringen tillfaller då arbetsgivaren och betalas alltså inte ut i pension.

Tabell 3 Total pensionsskuld, per 31 december, i 2019 års priser

Källor: Uppgifter om pensionsskulden inom inkomst- och premiepensionssystemen hämtas från respektive års Orange rapport. Uppgifterna om skulden inom kommun- och regionsektorn får vi från SKR och uppgifterna om skulden för statsanställda får vi från SPV. Uppgifterna om pensionsskulden inom privat sektor får vi från PRI Pensionsgaranti. Not 1: Det förvaltrade kapitalet i IPS ingår i uppgifterna om pensionsskulden för privat pension fram till och med 2018 men inte därefter.

Pensionsskulden inom tjänstepensionen uppgick till 4 200 (3 800) miljarder kronor 2019 och utgör 27 procent av den samlade skulden. Andelen har ökat sedan 2012 då den var 22 procent. Tjänstepensionslöften tryggade i pensionsförsäkring står för 80 procent av pensionsskulden för tjänstepensioner, det är en ökning från 72 procent 2012.

Tjänstepensionslöften tryggade på annat sätt än genom pensionsförsäkring utgör alltså 20 procent av skulden för tjänstepensioner eller 846 (831) miljarder kronor 2019. Denna del av skulden utgörs av pensionsskulden i kommun- och regionsektorn, statlig sektor och privat sektor. Skulden i kommun- och regionsektorn utgör den största andelen av tjänstepensionsskulden, den uppgick till 390 miljarder kronor 2019. Samma år uppgick pensionsskulden i statlig sektor till 295 miljarder kronor.¹⁵ Uppgifterna om skulden i privat sektor avser den delen av pensionsutfästelserna som är tryggade genom kreditförsäkring, det vill säga

¹⁵ Pensionskapitalet för förmånsbestämda tjänstepensioner i den statliga sektorn uppgick till närmare 293 miljarder kronor i slutet av 2019. Kapitalet hanteras inom statsbudgeten och lite slarvigt uttryckt kan det sägas vara SPV:s tillgångar i staten. SPV får en avkastning på dessa tillgångar enligt en fiktiv avkastningsmodell.

i huvudsak den skuld som avtalet ITP 2 i den privata tjänstemannasektorn ger upphov till. Den uppgick till 161 (156) miljarder kronor 2019.¹⁶

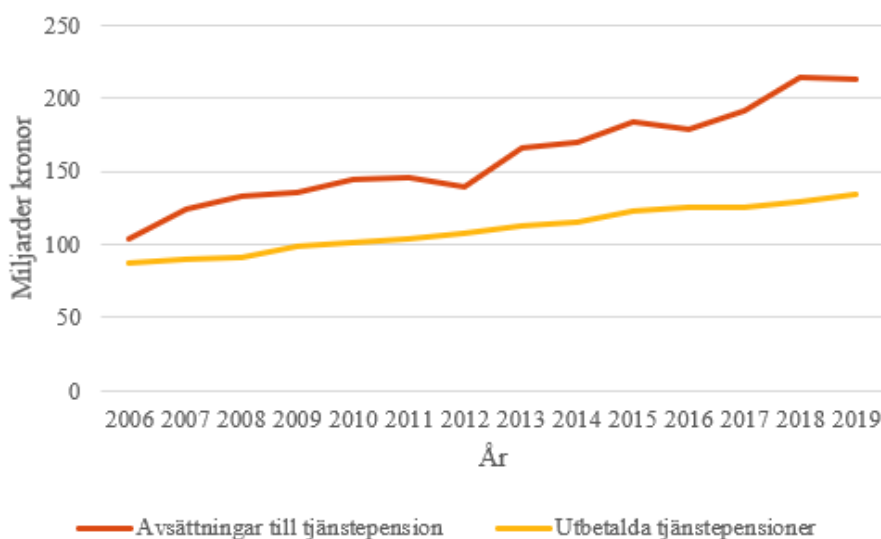
Pensionsskulden inom privat pension uppgår till 367 (484) miljarder kronor 2019, vilket motsvarar 2 procent av den samlade pensionsskulden det året. Andelen är relativt stabil under perioden men har minskat från att ha varit 4 procent 2012. Notera att kapitalet eller skulden för IPS ingår i beloppen fram till och med 2018 men inte därefter, vilket i sin tur förklarar en stor del av skillnaden mellan de två senaste åren.

¹⁶ PRI Pensionsgaranti är det enda företaget i Sverige som kreditförsäkrar pensionsutfästelser. Enligt PRI Pensionsgarantis årsredovisning för 2019 uppgick deras försäkringsansvar till närmare 339 miljarder kronor. Cirka 89 procent av beloppet utgjordes av förmånsbestämda pensionsutfästelser i egen regi enligt ITP2. Resterande del utgörs av andra kollektivavtal än ITP; individuella avtal, chefspensioner, avgångspensioner och kompletteringar av ITP för exempelvis ledande befattningshavare. En del av det belopp som har kreditförsäkrats finns i pensionsstiftelser.

6. Tjänstepension – en jämförelse av intjänande och utbetalningar

Figur 5 nedan visar utvecklingen av tjänstepensionens premier och tekniska premier samt tjänstepensionsutbetalningar. Skillnaden mellan premierna och utbetalningar har ökat under perioden 2012–2019, från 32 miljarder till 79 miljarder kronor, beroende på att ökningstakten i inbetalningarna är högre än för utbetalningarna. Förklaringar till skillnaden i utvecklingen mellan in- och utbetalningar är att avsättningarna i flera avtal har ökat samt att såväl arbetskraften som sysselsättningsgraden under senare år har ökat, vilket i sin tur också har bidragit till att inbetalningarna till tjänstepension har ökat. Tjänstepensionsutbetalningarna är i sin tur mindre känsliga för förändringar på arbetsmarknaden.

Tabell 4 Premier, inklusive tekniska premier, till och utbetalningar av tjänstepension per den 31 december, i 2019 års priser

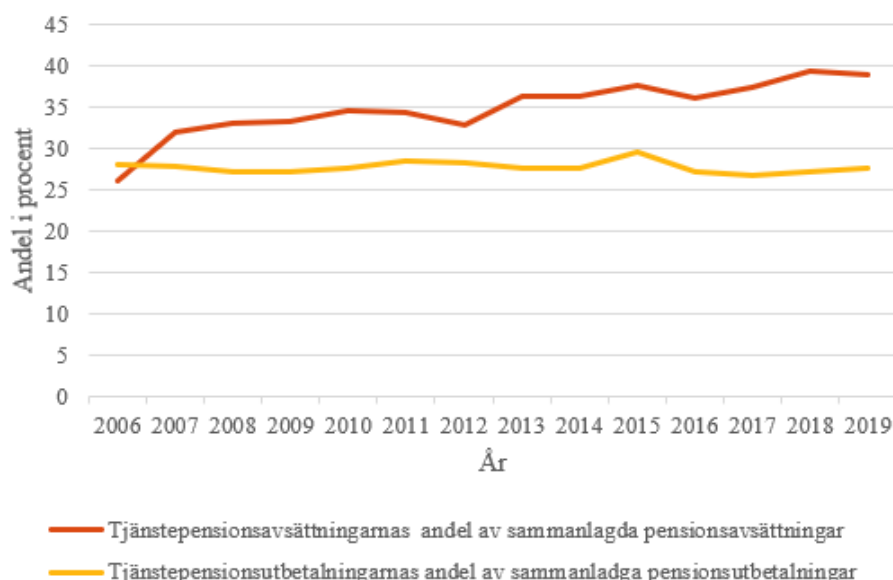
Källor: Se bilaga 1 Datakällor. Not 1: Premier för tjänstepensionsförsäkringar ingår i "Avsättningar till tjänstepension" under hela perioden. Likaså ingår tekniska premier för de statligt anställdas förmånsbestämda tjänstepensioner. Tekniska premier för förmånsbestämda tjänstepensioner inom kommun- och regionsektorn ingår från och med 2008 medan tekniska premier för förmånsbestämda tjänstepensioner ingår från och med 2012. Däremot ingår samtliga tjänstepensioner i underlagen för utbetalningar. Not 2: Utbetalningarna enbart inkluderar individer som är 55 år eller äldre.

Skillnaderna mellan in- och utbetalningar är betydande trots att inte samtliga tjänstepensionsutfästelser tryggade på annat sätt än genom pensionsförsäkring ingår i beloppen för premier medan de däremot ingår i beloppen för utbetalningar. För vidare information om brister i data, se i bilaga 1.

I figur 6 nedan ser vi hur tjänstepensionspremierna, inklusive tekniska premier, som andel av de sammanlagda pensionsavsättningarna i Sverige är högre än de utbetalda tjänstepensionernas andel av de totala pensionsutbetalningarna. Vi ser också att skillnaderna har ökat på senare år. Det beror på att tjänstepensionspremiernas andel har ökat från 33 procent till 39 procent under 2012–2019, medan tjänstepensionsutbetalningarnas andel period har varit relativt stabil under hela perioden från och med 2006. Under de flesta år har utbetalningarnas andel utgjort cirka 28 procent, så även för 2019.

I och med att tjänstepensionsinbetalningarna dels är högre än tjänstepensionsutbetalningarna och dels ökar som andel av de samlade pensionsinbetalningarna i Sverige kommer tjänstepensionernas roll i Sverige troligen att öka.

Tabell 5 Tjänstepensionen som andel av sammanlagda pensionsavgifter respektive pensionsutbetalningar per den 31 december 2019

Källor: Se bilaga 1 Datakällor. Not 1: Premier för tjänstepensionsförsäkringar ingår i "Avsättningar till tjänstepension" under hela perioden. Likaså ingår tekniska premier för de statligt anställdas förmånsbestämda tjänstepensioner. Tekniska premier för förmånsbestämda tjänstepensioner inom kommun- och regionsektorn ingår från och med 2008 medan tekniska premier för förmånsbestämda tjänstepensioner ingår från och med 2012. Däremot ingår samtliga tjänstepensioner i underlagen för utbetalningar. Not 2: Utbetalningarna enbart inkluderar individer som är 55 år eller äldre.

De tekniska tjänstepensionspremiernas andel av de totala tjänstepensionspremierna har varit relativt stabil kring under perioden 2012–2019 och har utgjort cirka 14 procent i stort sett samtliga år, inklusive för 2019. Det framgår dock inte av figur 6.

Referenser

Medlingsinstitutet, *Avtalsrörelsen och lönebildningen 2019*.

Sveriges kommuner och landsting (2017), *RIPS 17–Riktlinjer för beräkning av pensionsskuld*.

7. Bilaga 1 Datakällor

Underlagen till statistiken som vi redovisar i rapporten är hämtade från flera olika källor och i denna bilaga redovisar vi dessa källor.

Inkomstgrundad allmän pension

Uppgifterna om inkomstgrundad allmän pension är hämtade från tidigare års resultat- och balansräkningar i Orange rapport. Uppgifterna om buffertkapitalet i Första–Fjärde och Sjätte AP-fonden finns med i resultat- och balansräkningen för inkomstpensionen i Orange rapport, men kan också hämtas från respektive AP-fonds årsredovisning.

Tjänstepension

Definitioner och trygghandformer

Med tjänstepension (pension i anställning) avser vi arbetsgivarens löften om pension (till sina anställda) som tryggas i skatterättsligt godkända trygghandformer för pensionsutfästelser. Det kollektivavtalade tjänstepensionerna baseras på dessa trygghandformer och med vår definition fångar vi den absoluta merparten av de pensioner och pensionssparande som finns utanför det allmänna pensionssystemet. De skatterättsliga trygghandformerna är:

- Pensionsförsäkring
- Överföring till pensionsstiftelse
- Avsättning i balansräkning i förening med kreditförsäkring eller liknande
- Beskattningsrätt, kommuner, regioner och stat kan som arbetsgivare trygga pensionsutfästelser genom beskattningsrätten. De kan alltså göra avsättningar i balansräkningen utan att kreditförsäkra beloppen.

En del arbetsgivare använder sig av flera trygghandformer inom ett och samma kollektivavtalsområde, till exempel inom avtalsområdet ITP2 är det vanligt att beloppen i pensionsstiftelser är kreditförsäkrade.

Förvaltat tjänstepensionskapital

Pensionsförsäkringar förvaltas av livförsäkringsbolagen och tjänstepensionskassorna.

Uppgifter om livbolagens förvaltade pensionskapital hämtar vi från Svensk försäkrings statistikdatabas (årsrapport livförsäkringsföretag – försäkringsbestånd, FLHY), som i sin tur inhämtar och bearbetar uppgifterna från Finansinspektionen. Livbolagen har inrapporteringskyldighet till inspektionen som är tillsynsansvarig myndighet. Enligt uppgift ingår inte uppgifter om förvaltat kapital för en del av de mindre bolagen.

Uppgifter om tjänstepensionskassornas förvaltade kapital hämtar vi från Svensk försäkrings statistikdatabas (årsrapport tjänstepensionskassor –

försäkringsbestånd, FTGY). Tidigare år har vi hämtat uppgifterna från Statistiska centralbyrån (SCB) och då har kapitalet representeras av kassornas balansomslutning. SCB har i sin tur hämtat uppgifterna från Finansinspektionen som är tillsynsansvarig myndighet för pensionskassorna.

Det tjänstepensionskapital som förvaltas i pensionsstiftelser, i kommunernas och regionernas pensionsportföljer ingår inte i statistiken över förvaltad pensionskapital. Vi får dock uppgifter från SKR om förvaltad kapital i kommunernas och regionernas pensionsportföljer. Dessa uppgifter är baserade på enkätundersökningar.

Premier och tekniska premier för tjänstepension

Uppgifterna över tjänstepensionspremier som betalats in till livförsäkringsbolag hämtar vi från Svensk försäkrings statistikdatabas (kvartalsrapporter, årsvärden), som i sin tur inhämtar och bearbetar uppgifterna från Finansinspektionen. Livbolagen har inrapporteringskyldighet till Finansinspektionen som är tillsynsansvarig myndighet. Enligt uppgift ingår inte uppgifter om premier för en del av de mindre bolagen.

Uppgifter över premier som betalats in till tjänstepensionskassor hämtar vi också från Svensk försäkrings statistikdatabas (årsrapporter, FTCY). Tidigare år har vi fått uppgifterna från SCB, som i sin tur har inhämtat och bearbetat uppgifter från Finansinspektionen. Tjänstepensionskassor har i likhet med livbolagen inrapporteringskyldighet till Finansinspektionen som är tillsynsansvarig myndighet även för pensionskassorna.

Beloppen för statsanställdas premier avseende de förmånsbestämda pensionerna hämtar vi från SPV:s årsredovisning. Inbetalda premier till Kåpan ingår i statistiken över tjänstepensionskassor.

Avsättningar för att trygga förmånsbestämda pensionsutfästelser inom kommuner och regioner ingår i rapportens statistik över tekniska premier och vi får uppgifterna av SKR.

Teknisk premie för kreditförsäkrade pensionsutfästelser får vi från PRI Pensionsgaranti. Vi har tillgång till uppgifterna från och med 2012.

Utbetalningar av tjänstepension

Rapportens uppgifter om utbetalda tjänstepensioner har för åren till och med 2018 baseras på SCB:s tabell 'Personer 55 år och äldre efter ålder, kön och typ av pension'. Från och med för åren 2019 och senare publicerar inte SCB längre denna tabell. Uppgifterna ingår fortsatt i SCB:s inkomststatistik och vi har därför kunnat få motsvarande uppgifter för 2019 från SCB. Det är statistik över utbetalningar till åldersgrupperna 55 år och äldre som ingår i vår rapport Sveriges pensioner.

Avdragsgillt privat pensionssparande

En person kan spara privat till sin ålderdom på många olika sätt, till exempel:

- Privat pensionsförsäkring
- Individuellt pensionssparande (IPS)
- Kapitalförsäkring eller investeringssparkonto
- Direktsparande i aktier och obligationer
- Aktiefonder och obligationsfonder etc.
- Bankkonton
- Kontanter
- Amortering av bostadslån

I rapporten ingår enbart så kallat avdragsgillt privat pension och det omfattar privat pensionsförsäkring och i viss utsträckning även IPS. Det totala privata pensionssparandet är med all säkerhet betydligt högre men det finns inte tillgängliga uppgifter för annat privat pensionssparande.

Förvaltat kapital och premier för avdragsgillt privat pension

Livförsäkringsbolagens uppgifter om kapital och premier hämtar vi från Svensk försäkrings statistikdatabas (årsrapport livförsäkringsföretag – försäkringsbestånd, FLHY, respektive kvartalsrapporter, årsvärden). Från samma databas hämtar vi även tjänstepensionskassornas uppgifter om kapital i pensionsförsäkringar (årsrapport tjänstepensionskassor – försäkringsbestånd, FTGY). Premier för tjänstepensionskassornas privata pensionsförsäkringar går inte att särskilja från premier för tjänstepensionsförsäkring. Underlaget till statistikdatabasen kommer från Finansinspektionen.

Uppgifter om kapital och inbetalningar till individuellt pensionssparande (IPS) har vi för till och med år 2018 hämtat från SCB:s finansmarknadsstatistik, avsnitt 7.15. Det är Sveriges riksbank som har inhämtat uppgifterna över IPS. Riksbanken har beslutat att inte längre inhämta dessa uppgifter. Därför ingår inte inbetalningar och kapital inom IPS i vår statistik för åren från och med 2019. Däremot ingår IPS fortfarande i vår statistik för tiden fram till och med 2018.

Utbetalningar av privat avdragsgill pension

Uppgifterna om utbetalningar av privat pension har vi för åren fram till och med 2018 hämtat från SCB:s tabell Personer 55 år och äldre efter ålder, kön och typ av pension. Från och med för åren 2019 och senare publicerar SCB inte längre denna tabell. Uppgifterna ingår fortsatt i SCB:s inkomststatistik och vi har därför kunnat få motsvarande uppgifter för 2019 från SCB. Det är statistik över utbetalningar till åldersgrupperna 55 år och äldre som ingår i vår rapport Sveriges pensioner. SCB baserar i sin tur uppgifterna på

taxeringsuppgifter från Skatteverket, vilka inkluderar utbetalning av privat avdragsgill pension. Det innebär bland annat att uppgifter om utbetald IPS ingår i vår statistik över utbetald privat pension även framgent.

8. Bilaga 2

Tjänstepensionsplanerna

I denna bilaga beskriver vi tjänstepensionsplanerna i korthet. Med tjänstepensioner avser rapporten de skatterättsligt godkända trygghandformerna för pensionsutfästelser. De kollektivavtalade tjänstepensionerna, och därmed den absoluta merparten av allt pensionssparande utanför det allmänna pensionssystemet, baseras på dessa trygghandformer.

Tjänstepensionsplanerna

Tjänstepensionen regleras i överenskommelse mellan arbetsgivare och arbetstagare (i regel genom arbetsgivareorganisation och fackförbund) i så kallade kollektivavtal. Tjänstepensionen är alltså inte lagstadgad. Cirka 90 procent av arbetsgivarna omfattas av kollektivavtal.¹⁷ Arbetsgivare kan också sluta pensionsavtal direkt med de enskilda arbetstagare som inte omfattas av kollektivavtal.

Tjänstepensionen kompletterar den allmänna pensionen genom att individen får en större andel av inkomsten i pension för den delen av lönen som uppgår till och med det så kallade taket i socialförsäkringen (7,5 inkomstbasbelopp). Tjänstepensionen kompletterar även genom att fylla på för inkomster över taket. Inkomster över 7,5 inkomstbasbelopp är inte pensionsgrundande i det allmänna pensionssystemet.

Tjänstepensionsområdet är komplext i och med att tjänstepensionsplanerna varierar mellan de olika avtalsområdena och att avtalen förhandlats om ett flertal gånger. Omförhandlingarna har medfört det att det finns flera generationsspecifika avtal inom ett och samma avtalsområde. Tidigare fanns det i stort sett enbart förmånsbestämd tjänstepension men under de senaste 20 åren har inslaget av avgiftsbestämda pensioner ökat. I flera avtal finns en kombination av förmåns- och avgiftsbestämda pensioner där den avgiftsbestämda delen utgör ett mindre komplement. Parallellt har trenden varit en övergång från förmånsbestämda pensioner till helt avgiftsbestämda pensioner för yngre generationer av arbetstagare.

De fyra största avtalsområdena dominerar marknaden för tjänstepensioner och är följande:

- ITP för flertalet privatanställda tjänstemän
- SAF-LO för flertalet privatanställda arbetare
- KAP-KL/AKAP-KL för kommun- och regionanställda
- PA 16 för statligt anställda tjänstemän

¹⁷ Enligt Medlingsinstitutets årsrapport *Avtalsrörelsen och lönebildningen 2019*.

ITP – privatanställda tjänstemän

I huvudsak finns det två ITP-planer,

- ITP1 omfattar tjänstemän födda 1979 eller senare
- ITP2 omfattar tjänstemän födda 1978 eller tidigare

ITP1 är avgiftsbestämd och för inkomster upp till och med 7,5 inkomstbasbelopp betalar arbetsgivaren in 4,5 procent av den anställdes pensionsmedförande lön i premie. För den delen av lönen som överstiger taket betalar arbetsgivaren in en premie motsvarande 30 procent. Arbetstagare väljer själv förvaltare och sparform för ena halvan av beloppet, andra halvan måste placeras i en traditionell försäkring.

ITP2 är i grunden förmånsbestämd med en kompletterande avgiftsbestämd del, ITPK. Att pensionen är förmånsbestämd betyder att pensionen är bestämd på förhand.

ITP2 innebär att arbetstagaren garanteras pensionsnivåer av slutlönen enligt tabell 3 nedan.

Tabell 3 Garanterad pension som andel av slutlön, avtal ITP2

Årslön:	Pension i procent av lönedel
Upp till 7,5 inkomstbasbelopp	10 procent
7,5 – 20 inkomstbasbelopp	65 procent
20 – 30 inkomstbasbelopp	32,5 procent

ITPK utgör 2 procent av pensionsmedförande lön och arbetstagaren väljer själv placeringen av premien.

SAF-LO – privatanställda arbetare

Tjänstepension för privatanställda arbetare är avgiftsbestämd. Arbetsgivaren betalar in 4,5 procent av den anställdes pensionsmedförande lön upp till 7,5 inkomstbasbelopp, och 30 procent på den del av lönen som är över 7,5 inkomstbasbelopp i en pensionsförsäkring.

Arbetstagaren väljer själv hur pensionspremien ska förvaltas.

KAP-KL/AKAP-KL – kommun- och regionanställda

Inom kommuner och regioner finns det i huvudsak två tjänstepensionsplaner, KAP-KL eller AKAP-KL.

KAP-KL gäller för dem som är födda 1985 eller tidigare. Tjänstepensionens utformning beror på arbetsinkomstens storlek. Grunden är avgiftsbestämd pension och för årsinkomster upp till 30 inkomstbasbelopp sätts 4,5 procent av lönen av till en pensionsförsäkring. Arbetstagaren väljer själv förvaltare av pensionsmedlen. För månadsinkomster mellan 7,5 inkomstbasbelopp och 30 inkomstbasbelopp är tjänstepensionen förmånsbestämd. Nivån på den förmånsbestämda pensionen beror dels på den anställdes födelseår och dels på den anställdes genomsnittliga lön i slutet av arbetslivet. En anställd född 1946 eller tidigare får 62,5 procent av lönen i tjänstepension för månadsinkomster mellan 7,5–20 inkomstbasbelopp och 31,25 procent av lönen i tjänstepension för månadsinkomster mellan 20–30 inkomstbasbelopp. För anställda födda efter 1946 trappas procentsatsen ned fram till och med födelseåret 1967. Anställda födda 1967 eller senare får 55 procent av lönen i tjänstepension för månadsinkomster i intervallet 7,5–20 inkomstbasbelopp och 27,50 procent av lönen i tjänstepension för månadsinkomster i intervallet 20–30 inkomstbasbelopp.

AKAP-KL gäller för dem som är födda 1986 eller senare. Pensionen är helt avgiftsbestämd. Avgiften uppgår till 4,5 procent av arbetstagarens halvårslön upp till 3,75 inkomstbasbelopp, och till 30 procent av halvårslön över 3,75 inkomstbasbelopp upp till 15 inkomstbasbelopp.

Före 1998 var tjänstepensionen i kommuner och regioner förmånsbestämd och skuldfördes i balansräkningen.

Tabell 4 Ålderspensionsförmåner i kommuner och regioner enligt olika tjänstepensionsavtal sedan 1985

Period	Pensionsavtal	Under "tak	Över "tak
1985-1997	PA-KL	Förmånsbestämt	Förmånsbestämd
1998-2005	PFA	Avgiftsbestämt	Avgiftsbestämt + förmånsbestämt
2006-	KAP-KL	Avgiftsbestämt	Avgiftsbestämt + förmånsbestämt

Källa: Sveriges kommuner och landsting (2017). Not: tabellen är förenklad. Till exempel har individens födelseår betydelse för vilket avtal han eller hon tillhör.

Förtroendevalda har också pensionsrätt i anställning men reglerna för deras pensioner fastställs inte genom ett centralt kollektivavtal. Det är upp till varje kommun och region att fastställa pensionsbestämmelserna. De flesta brukar anta de bestämmelser som rekommenderas av SKR.

Bestämmelserna OPF-KL gäller för förtroendevalda som tillträdde efter 2014 års val. Dessa bestämmelser skiljer mot de tidigare genom att de omfattar samtliga förtroendevalda och det rör sig om 30 000–40 000 personer. OPF-KL innebär att individen får ett omställningsstöd för tiden fram till 65 års ålder och en avgiftsbestämd pension från och med 65 års ålder.

De tidigare bestämmelserna PBF och PRF-KL omfattade bara förtroendevalda med uppdrag på minst 40 procent, cirka 1 300 personer.

Dessa bestämmelser var mer förmånliga i och med att det var möjligt att få full pension livet ut efter tolv års uppdrag.

PA 16 – för statligt anställda

De huvudsakliga avtalen om tjänstepension inom den statliga sektorn är PA 16 avdelning I och PA 16 avdelning II.

PA 16 avdelning II omfattar dem som är födda 1987 eller tidigare. För denna grupp består tjänstepensionen av tre delar, varav två är avgiftsbestämda och en är förmånsbestämd.

För de delar som är avgiftsbestämda sätter arbetsgivaren av dels 2 procent av lönen till en traditionell pensionsförsäkring som förvaltas av KÅPAN Pensioner och dels 2,5 procent till en pensionsförsäkring där arbetstagaren har möjlighet att själv välja både försäkringsgivare och fonder.

Den förmånsbestämda delen innebär att arbetstagaren garanteras en viss andel av slutlönen i tjänstepension. I PA 16 avdelning II minskar inslaget av förmånsbestämd del ju senare år individen är född. För födda 1943 motsvarar tjänstepensionen 9,5 procent av slutlönen upp till 7,5 inkomstbasbelopp, 64,85 procent av slutlönen mellan 7,5 och 20 inkomstbasbelopp och 32,40 procent för slutlön mellan 20–30 inkomstbasbelopp. Den som är född 1973 eller senare får ingen garanterad del av slutlönen i tjänstepension för lön upp till 7,5 inkomstbasbelopp. Däremot garanteras han eller hon en tjänstepension som motsvarar 60 procent av slutlönen för den del av slutlönen som uppgår till mellan 7,5–20 inkomstbasbelopp och motsvarande 30 procent av slutlönen för den del av slutlönen som uppgår till mellan 20–30 inkomstbasbelopp.

PA 16 avdelning I omfattar dem som är födda 1988 eller senare. Denna grupp av arbetstagare har inget inslag av förmånsbestämd del men däremot tre avgiftsbestämda delar. Även här sätter arbetsgivaren av på lön upp till 7,5 inkomstbasbelopp, dels 2 procent av lönen i en traditionell pensionsförsäkring förvaltat av KÅPAN Pensioner och dels 2,5 procent till en pensionsförsäkring där arbetstagaren har möjlighet att själv välja både försäkringsgivare och fonder. För lön över 7,5 inkomstbasbelopp sätter arbetsgivaren av 10 procent av lönen i en traditionell pensionsförsäkring förvaltat av KÅPAN Pensioner och dels 20 procent till en pensionsförsäkring där arbetstagaren har möjlighet att själv välja både försäkringsgivare och fonder. Därutöver sätter arbetsgivaren av 1,5 procent av lönen som kan användas för att komplettera pensionen i fall arbetstagaren vill gå ned i arbetstid inför pensioneringen. Denna sistnämnda del förvaltas av KÅPAN Pensioner i en traditionell försäkring.

9. Bilaga 3

Tjänstepensionskapitalet

I bilagan ger vi en övergripande bild av kapitalet i tjänstepensionssystemet.

För att arbetsgivarens avsättningar skatterettsligt ska betraktas som pension till de anställda behöver pensionsutfästelserna vara tryggade i pensionsförsäkring, överföring till pensionsstiftelse samt avsättning i balansräkning i förening med kreditförsäkring eller liknande. Kommuner, regioner och stat kan som arbetsgivare därutöver trygga pensionsutfästelser genom avsättning i balansräkning utan kreditförsäkring. De anses genom sin beskattningsrätt kunna garantera pensionsutbetalningar.

Valet av tryggandeform styr naturligtvis huruvida det finns ett pensionskapital avsatt att förvalta och hur dessa medel i så fall är investerade. Samtidigt finns det en stark koppling mellan tjänstepensionens utformning (avgifts- eller förmånsbestämd) och valet av tryggandeform.

Pensionsutfästelser för avgiftsbestämda tjänstepensioner tryggas nästan uteslutande i pensionsförsäkring. Det medför att i stort sett hela kapitalet för avgiftsbestämda pensioner förvaltas av livförsäkringsbolag och pensionskassor. Förmånsbestämda tjänstepensioner kan också tryggas genom pensionsförsäkring men det är vanligt att någon av de övriga tryggandeformerna används. Det är också vanligt att tillämpa en kombination av tryggandeformer för samma pensionsutfästelser, till exempel kan pensionskapitalet i pensionsstiftelse vara kreditförsäkrat.

Tryggandeformerna medför att tjänstepensionskapitalet finns i följande organisationer:

- Livförsäkringsbolag
- Tjänstepensionskassor (KÅPAN Pensioner ingår här)
- Statens tjänstepensionsverk (SPV) som på uppdrag av staten förvaltar det statliga tjänstepensionskapitalet
- Privata bolag som gör avsättningar i balansräkning (mot kreditförsäkring och/eller överföring till pensionsstiftelse)
- Pensionsstiftelser
- Kommuners och regioners avsättningar i balansräkningen
- Kommuners och regioners särskilda pensionsportföljer.

PRI Pensionsgaranti är det enda företaget i Sverige som kreditförsäkrar pensionsåtaganden och pensionsstiftelser. De träder in när en arbetsgivare inte klarar sina åtaganden (när en så kallad skada har inträffat). PRI Pensionsgaranti förvaltar alltså inte pensionskapital.

I dagsläget finns det 600 (624) aktiva pensionsstiftelser i Sverige enligt uppgift från Länsstyrelsen i Stockholm.¹⁸ Sveriges pensionsstiftelsers förening (SPFA) är en ideell och frivillig intresseorganisation för de största pensionsstiftelserna och hade 57 medlemmar vid utgången av 2019. Medlemmarnas förvaltade kapital uppgick till över 200 miljarder kronor i slutet av 2019, enligt SPFA:s årsredovisning för 2019.

Tjänstepensionskapitalet och avtalsområde

Privatanställda tjänstemän

Det största enskilda avtalsområdet för privatanställda tjänstemän är ITP (Industrins och handelns tilläggspension). Inom ITP 1 är tjänstepensionen enbart avgiftsbestämd och förvaltas av livförsäkringsbolag. Inom ITP 2 är tjänstepensionen både avgifts- och förmånsbestämd. Den avgiftsbestämda delen förvaltas av livförsäkringsbolagen. En del arbetsgivare väljer att trygga den förmånsbestämda delen genom pensionsförsäkring i Alecta (tjänstepensionsföretag) som i sin tur har en traditionell förvaltning av medlen. Andra arbetsgivare låter kapitalet arbeta kvar inom företaget eftersom de antar att det ger en bättre långsiktig kapitalavkastning, de gör en så kallad pensionsavsättning i balansräkningen. Arbetsgivaren behöver i detta fall trygga pensionsutfästelsen antingen genom överföring till pensionsstiftelse eller genom kreditförsäkring. Inom ITP 2 är avtalet sådant att kapitalet i pensionsstiftelserna måste vara kreditförsäkrat.

PRI Pensionsgaranti kreditförsäkrar som sagt pensionsåtaganden och pensionsstiftelser. De förvaltar alltså inte pensionskapital.

Pensionsstiftelser förvaltar det tjänstepensionskapital som stiftelsen har i uppdrag att förvalta.

Flera andra avtalsområden för privatanställda tjänstemän, till exempel på bankområdet, har valt att dels fortsätta med förmånsbestämda pensioner och dels trygga sina pensionsåtaganden genom överföring till pensionsstiftelse.

Många arbetsgivare inom den privata tjänstemannasektorn tryggar pensionsåtagandena genom pensionsförsäkring hos en tjänstepensionskassa.

Privatanställda arbetare

Det dominerande avtalsområdet för privatanställda arbetare är SAF-LO och de har avgiftsbestämda tjänstepensioner. Tjänstepensionskapitalet i denna sektor förvaltas i livbolag och tjänstepensionskassor.

Anställda inom kommuner och regioner

Fram till och med 1997 var tjänstepensioner inom kommuner och regioner förmånsbestämda. I regel sattes inga medel av för framtida utbetalningar, istället tryggades åtagandena genom beskattningsrätten. För att utjämna belastningen av pensionsskulden över tid så har en del kommuner och regioner försäkrat skulden genom pensionsförsäkringar till de anställda.

¹⁸ Uppgifterna från Länsstyrelsen i Stockholm är per den 5 februari 2021, och gäller alltså inte för 2019.

Dessa pensionsförsäkringar är för förmånsbestämda pensioner och finansieras genom premier till ett försäkringsbolag, samtidigt som pensionsutfästelsen är tryggad genom beskattningsrätten.

Regionerna har historiskt sett haft låga investeringar och pensionsmedel har därför kunna sättas av till särskilda portföljer som regionerna förvaltar. I stort sett alla regioner har pensionsportföljer att förvalta, med undantag för de tre största regionerna som använder medlen till investeringar och förutsätter att skatteunderlaget ska finansiera pensionsskulden. De tre största regionerna har stora investeringar i sjukvården/sjukhus.

Regionen (och en del kommuner) har fått medel till pensionsportföljen genom att sätta upp resultatmål. Om resultatet överstiger målet blir det pengar över till pensionsportföljen.

Från och med 1998 är tjänstepensionerna inom kommuner och regioner i stort sett enbart avgiftsbestämda och arbetsgivarna betalar löpande in avgiften till pensionsförsäkringar. Pensionskapitalet förvaltas alltså av livbolagen. Förmånsbestämda tjänstepensioner förekommer fortfarande inom en del kommuner och regioner men de utgör ett begränsat antal. En del av dessa kommuner och regioner tryggar utfästelserna fortsatt genom beskattningsrätten medan andra väljer att betala in premier till pensionsförsäkring.

Statligt anställda

Inom den statliga sektorn är SPV och KÅPAN Pensioner de dominerande kapitalförvaltarna. SPV förvaltar premierna för den förmånsbestämda delen och KÅPAN Pensioner förvaltar de avgiftsbestämda delarna.

10. Bilaga 4 Privat pensionssparande

I bilagan beskriver vi det privata avdragsgilla pensionssparandet i korthet.

Rätt till skatteavdrag på privat pensionssparande har funnits under lång tid i Sverige och har omfattat alla som betalar skatt i Sverige. Avdragsreglerna har ändrats över tid och avdragsutrymmet har successivt minskat.

Avdragsrätten för privat pensionssparande slopades 2016 för dem som har tjänstepension i sin anställning, det vill säga för den breda majoriteten av anställda. Numera är det endast den som inte har tjänstepension i sin anställning som har rätt till skatteavdrag för privat pensionssparande.

Avdrag för privat pensionssparande kan göras med upp till 35 procent av inkomsten (lönen för anställda och inkomst från näringsverksamheten för egenföretagare) men högst 10 prisbasbelopp (465 000 kronor år 2019).

Sparande måste ske i pensionsförsäkring eller i individuellt pensionssparkonto (IPS).

www.pensionsmyndigheten.se